

Norsk klimastiftelse
NORGES GRØNNE TANKESMIE

Notat nr. 04/2020

EU's grønne giv

En introduksjon til EU's *green deal* – den grønne given

REDAKSJON:

Anders Bjartnes (ansvarlig redaktør)
Lars-Henrik Paarup Michelsen
Olav Anders Øvrebø

DESIGN:

Håvar Skaugen

REDAKSJONSSLUTT:

07.01.2021
Første utgave publisert: 26.06.2020

FORSIDEBILDE:

Mauro Bottaro/European Union

ILLUSTRASJON:

Jørgen Håland

Norsk klimastiftelse
NORGES GRØNNE TANKESMIE

Norsk klimastiftelse er Norges grønne tankesmie. Vi sprer kunnskap og ideer til et bredt publikum om klimendringer og klimaløsninger. Målet er et samfunn uten menneskeskapte klimagassutslipp. Klimastiftelsen tror på åpenhet og samarbeid. I stiftelsens formelle nettverk sitter landets fremste universiteter, høyskoler og forskningssentre.

Vi takker våre hovedsamarbeidspartnere:

Innhold

- 3** FORORD

- 4** EUS GRØNNE GIV

- 6** SPØRSMÅL OG SVAR OM EUS GRØNNE GIV

- 8** EUS GRØNNE GIV ER VIKTIG FOR NORGE

- 10** NETTO NULL I EU INNEN 2050

- 14** GRØNN ENERGIOMSTILLING

- 16** EN BÆREKRAFTIG OG SIRKULÆR INDUSTRI

- 18** MAT OG BIOMANGFOLD: ENDELIG PÅ LAG MED NATUREN?

- 20** NYE JOBBER OG RETTFERDIG OMSTILLING

- 22** SLIK SKAL EUS GRØNNE GIV FINANSIERES

Forord

EUs Green Deal – den grønne given – ble lansert av Europakommisjonen i desember 2019. Med kommisjonens egne ord er Green Deal en vekststrategi som skal transformere EU til en moderne, konkurransedyktig økonomi med netto nullutslipp i 2050, der økonomisk vekst er koblet fra uttak av naturressurser.

Mottagelsen fra de andre EU-institusjonene, Rådet og Europaparlamentet, har vist bred støtte til den overordnede tenkningen bak EUs grønne giv. Nøyaktig hvordan strategien vil påvirke politikken og markedene er for tidlig å si, men dette vet vi: Vi står foran en fundamental omlegging av økonomien hos våre nærmeste naboer og handelspartnere, og alle sektorer vil bli berørt.

Dette notatet gir ikke mer enn en introduksjon til EUs grønne giv. Det er mange forhold som kan problematiseres og utdypes, men det lover vi å komme tilbake til.

I dette notatet går vi gjennom hovedelementene i det som har blitt lagt frem til nå av strategier og handlingsplaner, budsjetter og lovforslag. De viktigste kildene er:

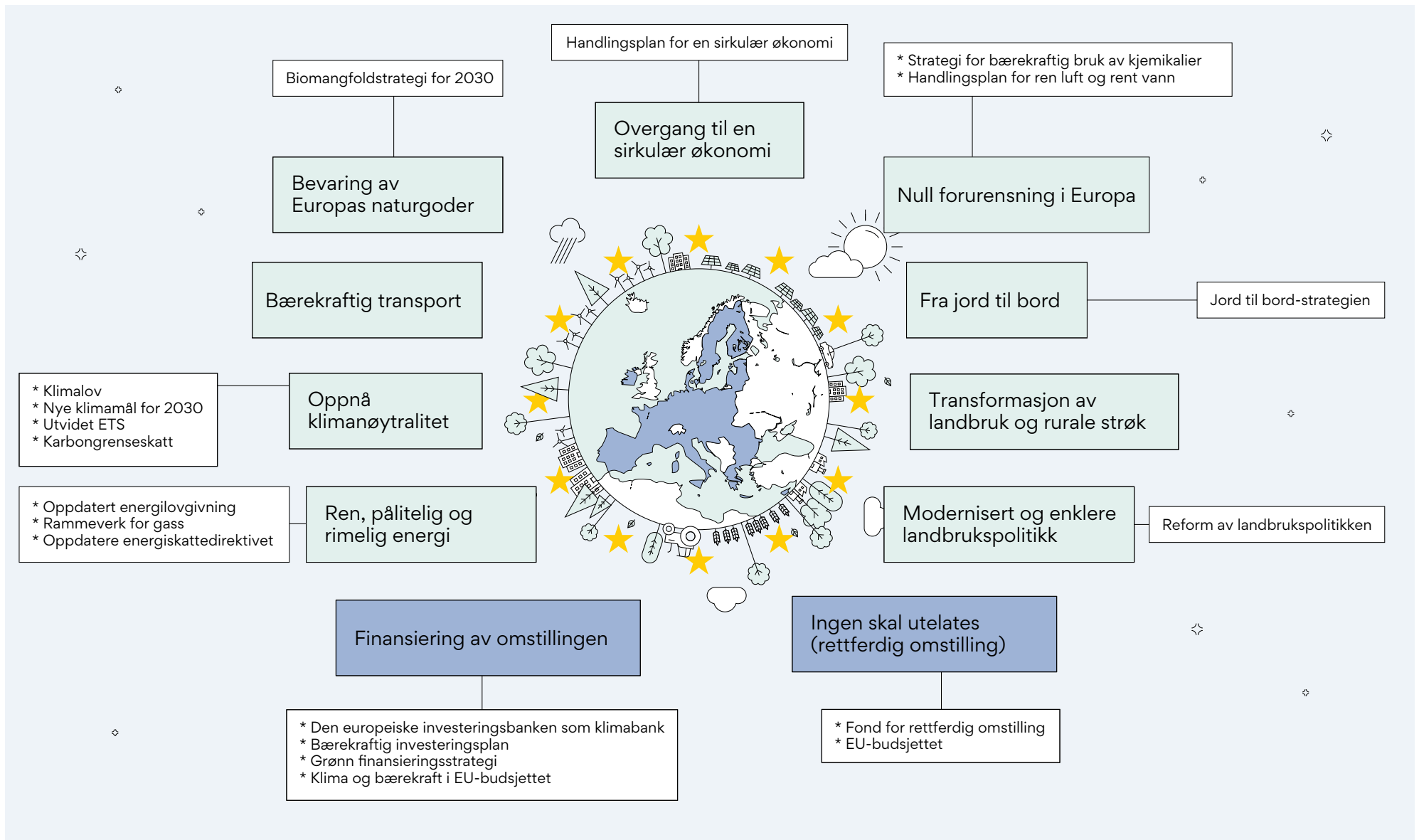
- [The European Green Deal](#) (meddelelse fra Europakommisjonen, 11.12.2019)
- [European Climate Law](#) (lovforslag fra Europakommisjonen, 11.12.2019)
- [European Green Deal Investment Plan](#) (meddelelse fra Europakommisjonen, 14.01.2020)
- [Just Transition Fund](#) (lovforslag fra Europakommisjonen, 14.01.2020)
- [A New Circular Economy Action Plan](#) (handlingsplan fra Europakommisjonen, 11.03.2020)
- [EU long-term budget 2021-2027](#) (forslag fra Europakommisjonen, 27.05.2020)
- [A farm to fork Strategy](#) (meddelelse fra Europakommisjonen, 20.05.2020)
- [Next Generation EU](#) (forslag til gjenreisingsplan fra Europakommisjonen, 27.05.2020)
- [EUs klassifiseringssystem for bærekraftig økonomisk aktivitet](#) (lovgivning vedtatt av Europaparlamentet og Rådet, 18.06.2020)
- Camilla S. Gramstad: [Europa skal omstilles til en sirkulær økonomi – henger Norge med?](#) (Energi og Klima, 19.03.2020)
- Heidi Finskas og Lars Erik Mangset: [Hva er klimavennlige investeringer? Slik vil EUs nye system endre finansbransjen](#) (Energi og Klima, 14.05.2020)
- Inger E. Måren: [Biomangfold og mat: EU vil sette global standard for bærekraft](#) (Energi og Klima, 10.06.2020)

Vi håper notatet ikke bare gir en oversikt over innholdet i EUs grønne giv, men også får frem hvorfor det som skjer i EU også er viktig for Norge. For Klimastiftelsen blir det å være tett på utviklingen i Europa en av våre viktigste prioriteringer fremover.

Vil du holde deg oppdatert på den løpende utviklingen, anbefaler vi deg å abonnere på [nyhetsbrevet #EUKlima](#) som gis ut av Energi og Klima – Klimastiftelsens nettavis.

Lars-Henrik Paarup Michelsen
Daglig leder i Norsk klimastiftelse

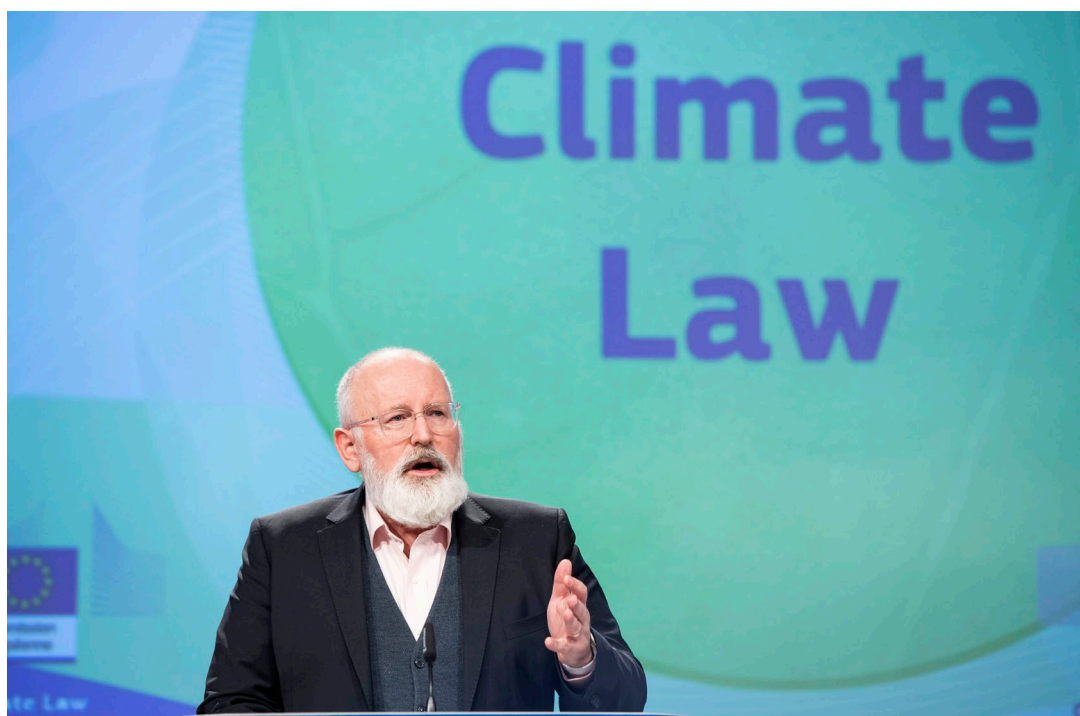
EU's grønne giv

EUROPEISK HAVVIND-STRATEGI: EU-kommisjonen la høsten 2020 frem en egen strategi for havvind og annen marin fornybar energi. Kommisjonen vil ha en stortilt satsing med investeringer på 800 milliarder euro innen 2050. På bildet ser du Westermeerwind Wind Farm i Nederland. (Foto: <https://www.piqsels.com>)

Spørsmål og svar om EUs grønne giv

EUS KLIMASJEF: Frans Timmermans er visepresident i Europakommisjonen med ansvar for den grønne given. (Foto: Lukasz Kobus, EC Audiovisual Service)

TEKST: OLAV ANDERS ØVREBØ

HVA ER EUS GRØNNE GIV?

Et omfattende politisk program fra Europakommisjonen der klimapolitikk kombineres med omstilling av økonomien. Målet er å gjøre EU klimanøytralt – definert som netto nullutslipp av klimagasser – innen 2050. Slik skal EU oppfylle forpliktelsene i Paris-avtalen. Samtidig skal økonomien vokse, men uten å sløse med ressursene. Og omstillingen skal være sosialt rettferdig. Regioner og arbeidstakere som blir særlig berørt av endringsprosessene, skal få ekstra støtte gjennom et fond for rettferdig omstilling.

HVORDAN SKAL DETTE FUNGERE?

Gjennom lovgivning, reguleringer og en blanding av offentlige og private

investeringer. Det overordnede målet om netto nullutslipp i 2050 skal lovfestes. Det europeiske råd vedtok i desember 2020 å skjerpe målet om utslippskutt i 2030 til minst 55 prosent (sammenlignet med 1990-nivået), og kommisjonen skal jevnlig kontrollere om EU-landene er på rett kurs. Forslaget til klimalov forutsetter at alle EU-lover og budsjetter skal være i samsvar med 2050-målet. Kommisjonen kommer med handlingsplaner og strategier på løpende bånd innen f.eks. industri, bygg-renovasjon, biologisk mangfold, matproduksjon, transport og energiproduksjon. Nye jobber skal skapes i sektorer som fornybar energi, produksjon av el-kjøretøy og en bærekraftig byggsektor.

HVILKE SEKTORER AV ØKONOMIEN BERØRES?

De aller fleste. Utslippene i EU er redusert med 24 prosent fra 1990 til 2019, så farten må opp. Transport og industri peker seg ut som sektorer med store omstillingsbehov, og tross store kutt i kraftsektoren de siste årene gjenstår det fortsatt mye der. Men også sektorer som landbruk og bygg må belage seg på omstilling.

HVOR DYRT BLIR DET?

For å klare 2030-målet må det investeres rundt 300 milliarder euro mer enn nå i omstillingen – hvert år, ifølge tanke-smien Bruegel.

Da er ikke investeringer i sosiale tiltak knyttet til omstillingen, til klimatilpasning eller miljøforhold som biomangfold medregnet.

HVOR SKAL PENGENE KOMME FRA?

Kommisjonen har lansert en investeringsplan der bl.a. penger fra EU-budsjettet og offentlige garantier som skal utløse private midler, inngår. Gjenreisingspakken etter koronakrisen inneholder betydelige midler til grønn omstilling, men ikke nok til å gi investeringer i tråd med volumene klimamålene krever.

STOR OMSTILLING, MYE PENGER – ER DET FARE FOR BRÅK?

Frykten for nye opprør a la de gule vestene er merkbar i alle debatter og dokumenter om den grønne given. Kommisjonspresident Ursula von der Leyen og hennes klimasjef Frans Timmermans snakker alltid om at alle skal med, ingen skal utelates fra omstillingen. Gjenreisingspakken og EU-budsjettet for de neste sju årene setter av 17,5 milliarder euro til et eget fond for rettferdig omstilling. Koronakrisen øker usikkerheten. Kommisjonen vil benytte anledningen til

en grønn omstart av økonomien, men hvor lett blir det å holde fast ved klimakrav hvis økonomien i en region kollapser? På den annen side viser meningsmålinger stadig at europeere er klimabevisste: Tre fjerdedeler av EUs innbyggere mener klimaendringene er et alvorlig problem i deres land.

ER EUS GRØNNE GIV RELEVANT FOR NORGE?

Norge har allerede knyttet seg tett til EUs klimapolitikk gjennom en avtale om å nå klimamålet for 2030 i samarbeid med EU. Som «medlem» av det indre marked gjennom EØS-avtalen blir mye av det EU vedtar, lov også i Norge. Men ikke minst: 65 prosent av norsk fastlandseksport gikk til EU-land i 2019. Dersom EUs grønne omstilling lykkes, endrer det viktigste norske eksportmarkedet seg grunnleggende. Produkter og tjenester med lavt eller null klimaavtrykk vil vinne frem.

OK. MEN ALT I ALT, BLIR DENNE GRØNNE GIVEN FAKTISK NOE AV ELLER ER DET MEST VAKRE ORD?

Spør igjen om fem år! Det er usedvanlig mye som skal klaffe og mange bevegelige deler som skal passe sammen for at dette skal lykkes. Men – det er i hvert fall det mest sammenhengende forsøket til nå fra en av verdens største økonomier på å formulere hva som skal til av lovverk, prosesser og tiltak for å makte omstillingen til et nullutslippssamfunn – uten å ofre velstand og demokrati. Man kan kanskje også se den grønne given som et tegn på at klimapolitikken strammer seg til for alvor. EU – og Norge – har forpliktet seg på målene i Paris-avtalen. Da må det leveres – noe annet vil være et enormt nederlag.

EUs grønne giv er viktig for Norge

En fundamental omlegging av økonomien hos våre nærmeste naboer og handelspartnere. Det er essensen av European Green Deal – EUs grønne giv. Dette avgjør hva slags marked norsk eksportrettet næringsliv vil møte.

TEKST: ANDERS BJARTNES

Det er Norges naboland og viktigste handelspartnere som nå utvikler en vekststrategi som skal transformere EU til en moderne, konkurransedyktig økonomi hvor:

- Det er netto null utslipp av klimagasser i 2050.
- Økonomisk vekst er koblet fra uttak av naturressurser.
- Ingen person eller noen region er «left behind» – ingen skal utelates.

ET STORT REFORMPROGRAM

EUs grønne giv er et stort reformprogram som griper inn på nær sagt alle samfunnsområder.

- Klimamålene er utgangspunktet. EU har vedtatt å heve 2030-målet fra 40 til minst 55 prosent lavere utslipp målt mot 1990.
- EUs klimalov skal gjøre de politiske målene rettslig bindende.

Hvis vi forenkler litt, så kan vi dele EUs grønne giv inn i tre tematiske bokser:

- **Energiomstilling og elektrifisering:** Strømproduksjonen skal bli fornybar, og elektrisitet skal tas i bruk i sektorer der det i dag brukes olje og gass.
- **Industri og sirkulærøkonomi:** Den europeiske industrien skal kutte prosessutslipp og bli mer ressurseffektiv. Flere

forretningsmodeller skal bli sirkulære, slik at råvarebehovet går ned.

- **Biologisk mangfold og matproduksjon:** Bruken av arealer skal ta mer hensyn til natur. Landbruket skal bli mer miljø- og klimavennlig.

De ulike temaene griper inn i hverandre – og nær sagt alle politikkområder involveres.

Avgjørende for å få gjennomført omstillingen på alle disse områdene blir en rekke økonomiske tiltak, både gjennom offentlige midler og gjennom finanssektoren som bidragsyter og tilrettelegger.

Samtidig skal fordelingshensyn sikres gjennom «just transition» – rettferdig omstilling. Målet er at trusselen klima- og miljøproblemer representerer, skal snus til muligheter på tvers av alle politikkområder og gjøre omstillingen rettferdig og inkluderende. Betydelige midler stilles til rådighet for å støtte omstillingen i sektorer og regioner som er spesielt berørt.

NORGE – «KLIMAMEDLEM» I EU

Veldig mye ved EUs grønne giv griper rett inn i forhold som er relevante for Norge – som langt på vei er «klimamedlem» i EU.

- Vi er knyttet til EU gjennom EØS-avtalen.
- Vi er en del av kvotemarkedet.
- Vi skal gjennomføre klimakutt mot 2030 gjennom en avtale med EU.

Mye av regelverket som følger av den grønne giv, vil bli gjort gjeldende for Norge. For eksempel skal klimapolitikken gjennomgås i 2021 – en rekke forslag ventes fra EU-kommisjonen innen juni. Et av spørsmålene er innstramminger og utvidelser av kvotemarkedet. Kanskje blir skipsfart inkludert, noe som vil være viktig for Norge.

Men viktigere enn regelendringene vil være at det skjer en fundamental omlegging av økonomien hos våre nærmeste naboer og handelspartnere. Det de nå gjør, vil avgjøre hva slags marked norsk eksportrettet næringsliv vil møte.

Kortfattet er effekten denne:

Alt som slipper ut CO₂, forurenser og innebærer dårlig ressursutnyttelse, vil oppleve nedgang. Alt som kutter klimagassutslipp, reduserer miljøpåvirkning og betyr god ressursutnyttelse, vil se vekst.

- Investeringene i offshore vind i Nordsjøen passerer investeringene i olje og gass i 2021, ifølge tall fra Rystad Energy. Leverandørindustrien vil oppleve nedgang i olje og gass, men oppgang i offshore vind.
- Kullet er på vei ut fra europeisk kraftforsyning. Når kullet er borte, er gassen neste mann ut. Hver ny solcelle og vindmølle betyr mindre behov for gass.
- Både EU-kommisjonen og mange EU-land har lagt frem hydrogenstrategier som innebærer oppbygging av betydelig produksjon av hydrogen.
- I Skellefteå i Sverige skal den store Northvolt-fabrikken begynne å produsere verdens mest miljøvennlige

elbilbatterier i 2021, med VW og BMW på eiersiden og finansiering fra Den europeiske investeringsbanken. Batteriene skal produseres med fornybar energi, alt skal kunne resirkuleres og brukes på nytt. Det ligger i den grønne giv at EU vil legge mer vekt på å ha mer kontroll med verdikjedene og strategiske produkter. Elbilbatterier et godt eksempel. De produseres nå stort sett i Kina.

Som eksemplene viser: Markedsmulighetene ligger i å utvikle produkter og tjenester som bistår og fremmer en utvikling i grønn og ressurseffektiv retning.

GRØNN OMSTART ETTER KORONAKRISEN

I europeiske land er det ingen tvil om at det kommer til å bli satset mer på klimatiltak og grønt skifte i etterkant av koronapandemien. Det er stor diskusjon: Hvor mye skal skje på EU-nivå, hvordan skal budsjettene se ut, hvem skal finansiere?

Uavhengig av synet på norsk medlemskap i EU og synet på EØS-avtalen må norske aktører forholde seg til det som skjer:

- Det vokser frem markeder i takt med EUs grønne giv, og det gjelder å følge godt med.
- Det vil være mye å hente i å ta del i samarbeid og spille med i utviklingen.
- Det ligger stor risiko i å vende ryggen til Europa og late som at det som skjer i våre naboland ikke har noen betydning for oss – da kan Norge og norsk næringsliv bli stående fast i sektorer som har sett sine beste år.

Netto null i EU innen 2050

Som overordnet ramme for EUs grønne giv ligger forslaget til ny klimalov som skal gjøre Europa til verdens første klimanøytrale kontinent. Målet er netto nullutslipp innen 2050.

TEKST: LARS-HENRIK PAARUP MICHELSEN

Netto null i EU innen 2050

I mars 2020 [la EU-kommisjonen frem](#) et forslag til ny europeisk klimalov. Lovens hensikt er å sikre at all EUs lovgivning og politikktutforming bidrar til målet om klimanøytralitet og at alle sektorer bidrar til dette. [Lovforslaget](#) inneholder også mekanismer for å måle og justere kursen underveis.

Målet om netto nullutslipp i 2050 har fått støtte fra EUs stats- og regjeringssjefer.

Forslaget til [klimalov](#) ligger nå til sluttbehandling i Rådet (medlemslandene) og Europaparlamentet.

NETTO NULLUTSLIPP 2050

I kommisjonens forslag til klimalov heter det at EUs utslipp skal reduseres til netto null senest i 2050, og at målet gjelder alle sektorer og dekker alle klimagasser, ikke bare CO₂.

I lovforslaget heter det også at kommisjonen skal utarbeide og oppdatere en utslippsbane for perioden 2030–50. Denne skal fungere som en rettesnor for innsatsen frem mot 2050.

Fra 2023 – og hvert femte år etter det – skal kommisjonen vurdere arbeidet som gjøres av hvert enkelt medlemsland og EU samlet, og på bakgrunn av dette eventuelt foreslå forsterkede tiltak.

SKJERPET KLIMAMÅL FOR 2030

I desember 2020 vedtok Det europeiske råd å [skjerpe klimamålet](#) for 2030 fra 40

prosent til minst 55 prosent utslippskutt innen 2030 (målt mot 1990).

Det nye klimamålet ble også [meldt inn](#) til FNs klimakonvensjon i desember.

Norge har allerede meldt inn at vi endrer vårt eget klimamål for 2030 til minst 50 prosent og opp mot 55 prosent.

STRAMMERE KLIMAPOLITIKK

Kommisjonens fremskrivninger av effekten av dagens EU-politikk viser at utslippene bare vil gå ned med 60 prosent innen 2050.

Skal målet om netto nullutslipp nås i alle sektorer, må klimapolitikken derfor strammes til. Hva som trengs av endringer er mer usikkert. Her har kommisjonen lovet å legge frem en rekke forslag innen 30. juni 2021. I klimaloven skriver de at alle politiske instrumenter skal gjennomgås.

SKIPSFART INN I EUS KVOTEMARKED?

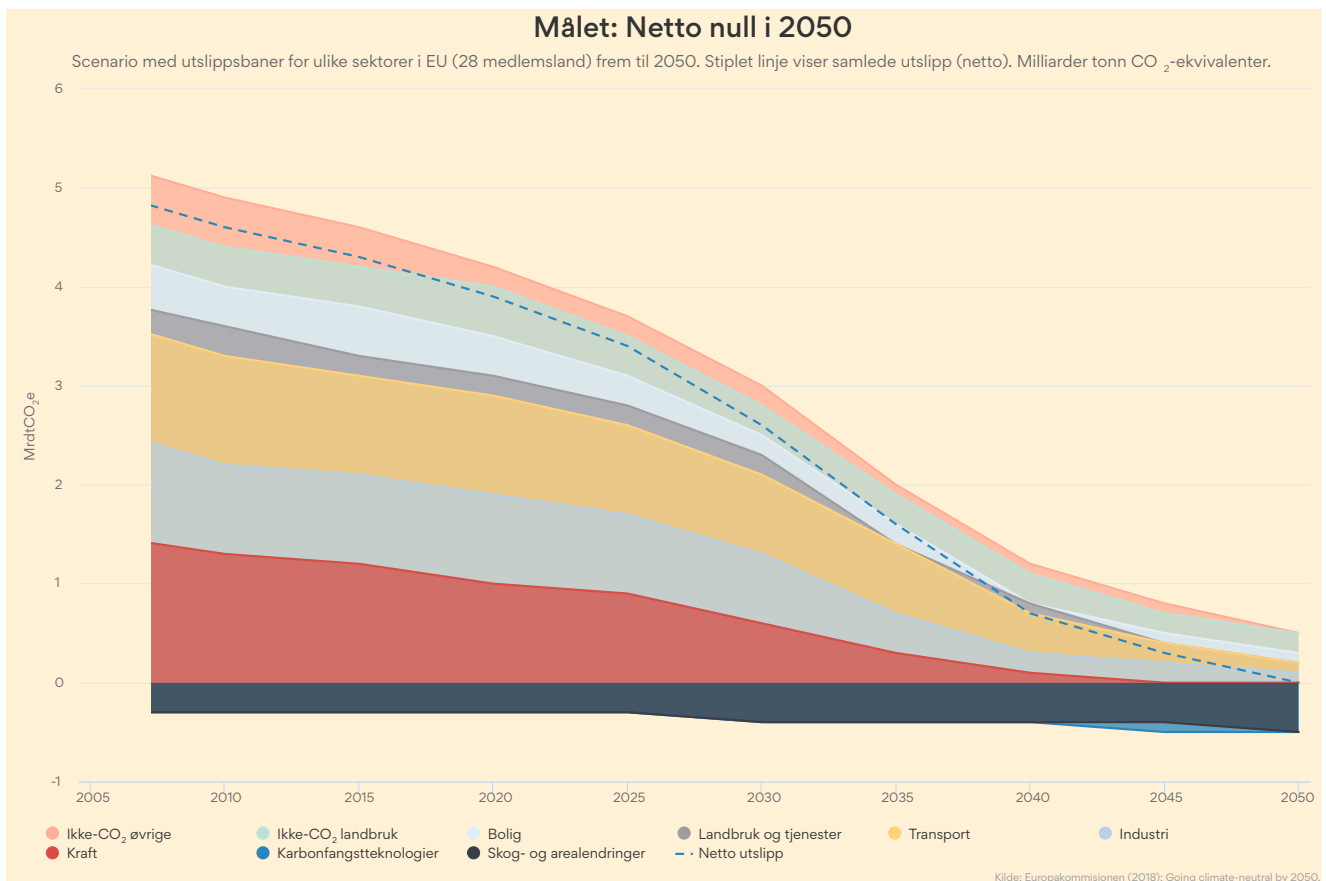
I sentrum av EUs klimapolitikk er [EUs kvotehandelssystem \(EU ETS\)](#) – som Norge også er en del av. Endring av klimamål mot 2030 vil nødvendigvis også påvirke ETS. Kommisjonen har gjentatte ganger varslet at ETS kan bli utvidet til å gjelde flere sektorer, og nevner konkret maritim sektor. Dette er også et tema som Europaparlamentet har diskutert. Inkludering av maritim sektor kan [gjøres på ulike måter](#).

Kommisjonen har også luftet muligheten for å utvide kvotesystemet til sektorer som veitransport og bygg i tillegg til skipsfart.

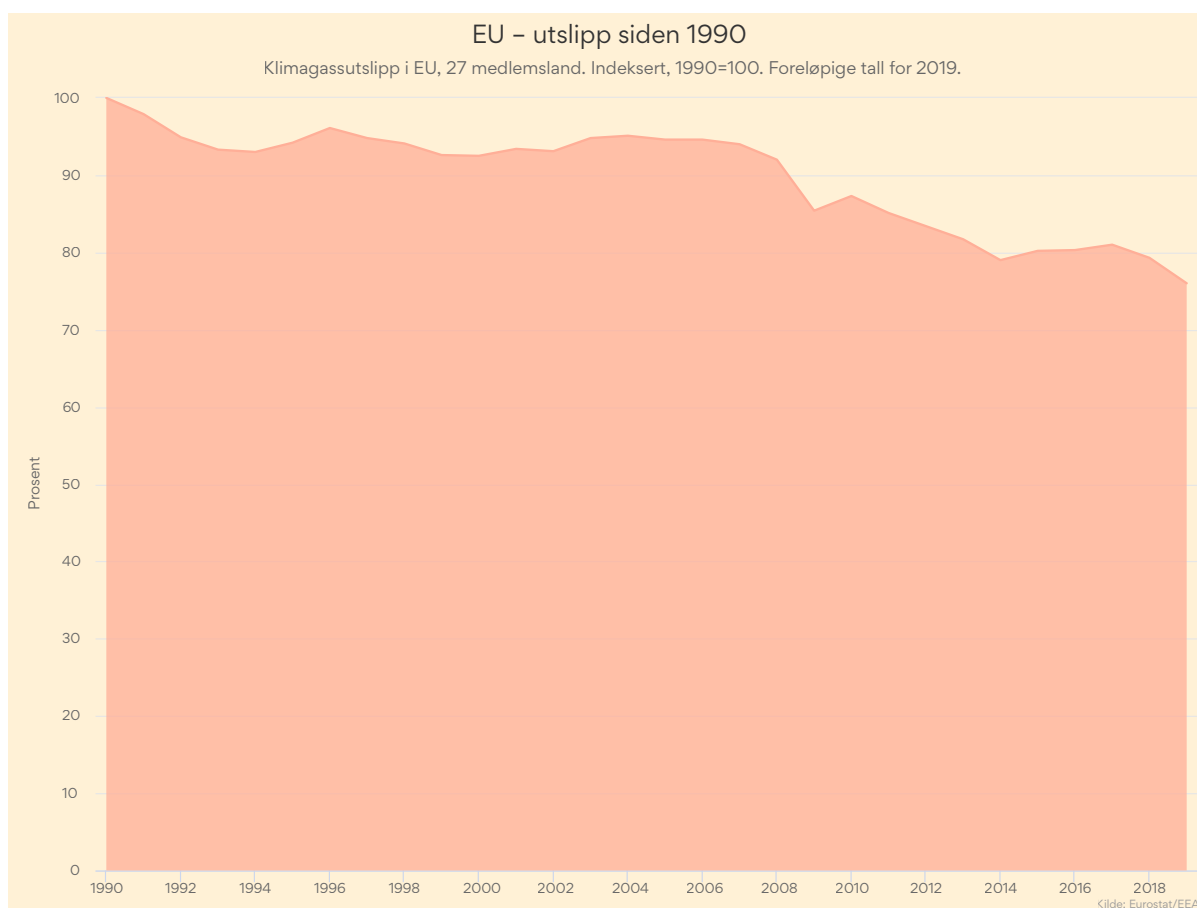
KARBONTOLL

Om EU får et mye strengere klimaregime enn andre land og regioner, øker sjansene for at selskaper med store utslipp flytter fra EU (karbonlekkasje). Et forslag som adresserer dette er det kommisjonen kaller en «carbon border adjustment mechanism» – ofte omtalt som karbontoll. Dette har vært et sentralt element i kommunikasjonen rundt den grønne given.

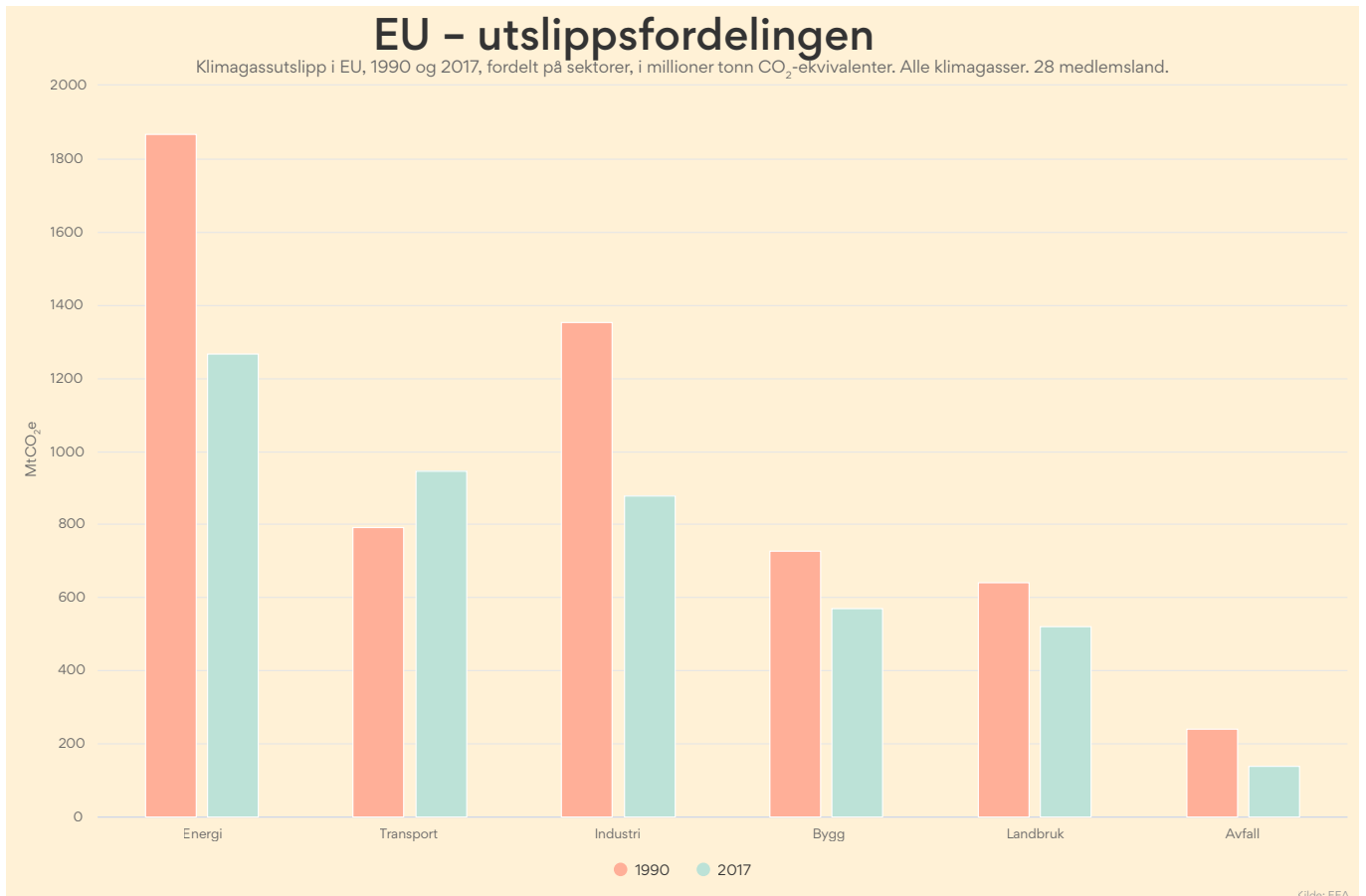
Kommisjonen har varslet et forslag innen juni 2021, og sier selv at det må utformes slik at det ikke bryter med WTO-regelverket. Ideen er å kunne ilegge en CO₂-pris på importerte varer i utvalgte sektorer fra land hvor industrien ikke betaler for utslippene sine. Norsk industri er svært skeptisk til ideen, som har en lang forhistorie. 75 prosent av EUs klimagassutslipp er knyttet til produksjon og bruk av energi.

Forslaget til klimalov for EU som ble lagt frem våren 2020 innebærer lovfesting av netto nullutslipp innen 2050. Europakommisjonen har tidligere laget analyser av hvordan EU kan nå dette målet. Figuren viser ett slikt scenario (1,5LIFE) med utslippsbaner for de ulike sektorene (reelle tall til 2017 og estimater deretter). Alle sektorer vil ikke klare å nå nullutslipp. Disse gjenværende utslippene må utlignes av andre tiltak slik at netto utslipp går til null. Derfor legges det i dette scenarioet opp til økt karbonopptak fra skog/arealbruksendringer (LULUCF) og bruk av teknologier for fangst av karbon fra atmosfæren (Carbon Removal Technologies). Dette kan f.eks. være bioenergi med karbonfangst og -lagring.

I 2019 var klimagassutslippene i EU (27 medlemsland) 24 prosent lavere enn i 1990. EU vil altså nå målet om 20 prosent kutt innen 2020. Utslippene vil falle også i 2020, blant annet på grunn av koronakrisen.

Siden 1990 er utslipp kuttet i alle sektorer bortsett fra transport, som har økt med 19 prosent. Industriutslippene falt 35 prosent fra 1990 til 2017, mens energisektoren kuttet 32 prosent og bygg 22 prosent. Landbruk kuttet 19 prosent og avfall 42 prosent.

Grønn energiomstilling

Energitjenester må produseres uten utslipp hvis EU skal nå klimamålene. Derfor står omstilling av energisystemet og ren energi helt sentralt i EUs grønne giv.

TEKST: ANDERS BJARTNES

75 prosent av EUs klimagassutslipp er knyttet til produksjon og bruk av energi.

I arbeidet med overgangen til et energisystem uten utslipp peker EU-kommisjonen på tre hovedprinsipper.

- Energieffektivitet skal prioriteres. Kraftsektoren skal i hovedsak baseres på fornybar energi.
- Energiforsyningen skal være sikker og energi være rimelig.
- Energimarkedene skal være sammenkoblet og digitaliserte.

Når EU skal kutte klimagassutslippene, handler veldig mye om at elektrisitetsforsyningen må bli fornybar.

- Mer fornybar energi betyr at strømmen blir renere for hver ny solcelle og hvert vindkraftverk som settes opp.
- Mer fornybar energi i strømmettet betyr utslippsreduksjon når elektrisitet overtar for olje og gass i sektorer som oppvarming eller transport.

Samtidig er mer effektivt energiforbruk helt sentralt – fordi behovet for energi da blir mindre.

Parallelt legger EU-kommisjonen vekt på forsyningssikkerheten og at både industrien og forbrukerne må få kjøpt energien til rimelige priser.

Det har skjedd store forandringer i EU-landenes energisystemer de siste 10–15 årene

– særlig ved at fornybar energi har vunnet større plass i kraftproduksjonen. Fremover vil denne overgangen forsterkes, slik at utslippene kuttes ytterligere.

EU har en omfattende lovgivning på energifeltet. Denne vil nå bli gjennomgått, og forslag til endringer blir presentert innen juni 2021. Medlemslandene vil oppdatere sine nasjonale energi- og klimaplaner i 2023 for å reflektere målet om at EUs samlede utslipp skal kuttes med minst 55 prosent fra 1990-nivå i 2030.

Når det gjelder virkemiddelbruken, er prising av CO₂-utslipp i kvotemarkedet «grunnmuren» i politikken. Men dette må suppleres med andre virkemidler for å få til den ønskede omstillingen. Kommisjonen peker på en rekke slike tiltak:

- Koble sammen energisystemer og sørge for at fornybar energi integreres bedre i nettet.
- Støtte innovative teknologier og moderne infrastruktur.
- Få fart på energieffektivisering og øko-design av produkter.
- Avkarbonisere gasssektoren og støtte smart integrasjon mellom sektorer (som kraft og varme).
- Styrke forbrukerne og bistå medlemslandene i å takle energifattigdom.
- Forsterke samarbeid på tvers av grenser for bedre å utnytte rene energiresurser.
- Støtte EU-standarder og teknologier på det globale nivået.

- Utvikle det fulle potensialet innen havvind i Europa.

BÆREKRAFTIG MOBILITET

Transportutslippene utgjør en fjerdedel av klimagassutslippene i EU og har vist en økende trend – i motsetning til utslippene innen kraftproduksjon. I den grønne given ligger det mål om å kutte transportutslippene med 90 prosent innen 2050.

EU-kommisjonen peker på et sett av tiltak som alle vil bidra til å redusere transportutslippene.

- Digitalisering: Smartere styrings-systemer, mobilitet som en tjeneste; dette vil gjøre transportsystemene mer effektive og renere.
- Overgang fra vei til jernbane og skip. Mer effektiv utnyttelse av luftrommet over Europa.

Når det gjelder politiske virkemidler, peker kommisjonen på bruk av kvotemarkedet, skatter og avgifter.

- Avvikling av subsidier for fossil energi.
- Inkludering av maritim sektor/shipping i kvotesystemet.
- Effektiv veiprisering.
- Reduksjon av gratiskvoter til flytrafikken.

Kommisjonen for seg disse milepælene på veien mot bærekraftig mobilitet:

- **Veitrafikk:** Minst 30 millioner elbiler på veiene i 2030. 3 millioner ladepunkter.
- **Jernbane:** Dobling av høyhastighetstrafikk innen 2030. 50 prosent mer godstrafikk.
- **Skipsfart:** Havgående nullutslippsfartøy på markedet i 2030.
- **Luftfart:** Nullutslippsfly på markedet i 2035.

BYGNINGER – EN «BØLGE AV RENOVERING»

Det er store klimagassutslipp knyttet til produksjon, bruk og renovering av bygninger. Omkring 40 prosent av energiforbruket skjer i bygninger.

EU-kommisjonen ønsker en «bølge av renovering» som en del av den grønne given.

- Den nåværende takten i renovasjon av offentlige og private bygninger bør minst doubles. Målet er å renovere 35 millioner bygninger innen 2030. Skoler, sykehus og kommunale boliger bør gis særlig prioritet.

Dårlig boligstandard henger ofte sammen med høye energikostnader. En bedre og mer energieffektiv boligmasse vil derfor redusere energifattigdommen og lette byrden for folk med lave inntekter som bor i kommunale boliger (social housing).

Innen bygningssektoren legger EU-kommisjonen vekt på tiltak som:

- Prisene på ulike energikilder bør incentivere energieffektive bygninger.
- Design av bygninger må være i tråd med sirkulærøkonomi.
- Økt digitalisering, mer klima- og energimerking.

Energieffektivisering av bygninger forutsetter at lokale myndigheter og involverte næringer arbeider sammen. Kommisjonen ønsker å bistå ved blant annet å fremme innovative finansieringsløsninger for renovering. EUs gjenreisingspakke etter koronakrisen vil bli en viktig kilde til finansiering for medlemslandene.

En bærekraftig og sirkulær industri

Europas industri må bygges om for å nå klimamålene. Nye produkter som batterier og grønn hydrogen er stikkord – sammen med sirkulære forretningsmodeller som reduserer uttaket av ressurser.

TEKST: ANDERS BJARTNES

EUs grønne giv betyr stor omlegging av industriproduksjonen, der reduserte klimagassutslipp, redusert ressursuttak og mer resirkulering av materialer er komponentene.

Å utvikle markeder for klimanøytrale og sirkulære produkter vil være et nøkkelpunkt, ifølge EU-kommisjonen. Det betyr at både offentlige og private kunder må etterspørre produkter som er fremstilt uten utslipp – for eksempel sement produsert med karbonfangst og -lagring eller ammoniakk produsert ved hjelp av fornybar energi.

UTSLIPPSFRI PRODUKSJON

Industriektorer som sement, stål og kjemikalier representerer betydelige utslipp, men disse viktige råvarene kan fremstilles utslippsfritt dersom produksjonsmetodene legges om. Avkarbonisering av slike sektorer er svært viktig, ifølge EU-kommisjonen. Og fordi det tar så lang tid å endre industrier, vil mange fabrikker som bygges nå, være i drift i 2050. Derfor er det nødvendig å komme i gang raskt med nullutslippsløsningene.

Kostnadene vil normalt være høyere enn ved produksjon som gir CO₂-utslipp, men prislappen blir ikke nødvendigvis så mye større på sluttproduktet. Om CO₂-fritt stål brukes i produksjonen av en bil, behøver ikke bilen å bli så mye dyrere. Å komme i gang med CO₂-fri stålproduksjon innen

2030 er et av målene EU-kommisjonen lister opp.

Det ligger også i kortene at varer som importeres til EU fra deler av verden der det ikke føres aktiv klimapolitikk, kan bli gjenstand for karbontoll ved grensen. Kommisjonen utreder en slik «carbon border adjustment mechanism», og vil legge frem et forslag innen juni 2021. Dette vil kunne beskytte EUs industri mot urimelig konkurranse og hindre karbonlekkasje.

Industrisatsingen betyr også at Europa ønsker å ta grep om viktige strategiske posisjoner i det globale markedet. For eksempel dominerer Kina nå produksjonen av elbil-batterier. For å møte dette, jobbes det på bred front i allianser mellom industri og myndigheter.

- Gjennom batteristrategien skal europeisk produksjonskapasitet bygges opp. Satsingene er tiltak av felles europeisk interesse, noe som betyr at det kan gis mer statsstøtte enn konkurransereguleringene normalt åpner for. Samtidig stiller Den europeiske investeringsbanken og andre (halv)offentlige finansinstitusjoner med ressurser. At batteriene skal kunne resirkuleres, vil være en del av kravene. Parallelt utvikles det miljøstandarder for hvordan batterier selges og brukes i EU, skal være produsert. Dette betyr at batterier produsert i andre deler av

- verden – som Kina – vil måtte følge EUs standarder for å bli solgt i Europa.
- Den samme tenkningen ligger til grunn når EU og mange medlemsland presenterer sine hydrogenstrategier. Hydrogen kan brukes både innen transport, oppvarming, som lagringsmetode for energi og som innsatsfaktor i ulike former for industriproduksjon, som stål og ammoniakk. For å få opp produksjon trengs finansiell støtte, samtidig som etterspørsel bygges opp i sektorer som kan oppnå store utslippsreduksjoner ved å ta i bruk hydrogen.

PÅ VEI MOT SIRKULÆR ØKONOMI

Sirkulærøkonomi og bærekraftig industri henger tett sammen. Når ressursuttaket skal ned, må mer produseres ved hjelp av gjenbruk. I sin handlingsplan for sirkulær økonomi viser EU-kommisjonen til at EUs forbrukere skal få tilgang på produkter som varer lenger, som er enklere å reparere og som er designet og produsert for ombruk og effektiv resirkulering.

- Bare 12 prosent av materialene som brukes i EUs industri er resirkulerte.

Tiltakene vil i første omgang rettes inn mot ressursintensive sektorer som tekstiler, konstruksjon, elektronikk og plastikk.

Når et produkt har gjort sin nytte i en funksjon, skal verdifulle materialer kunne brukes på nytt.

Handlingsplanen legger, slik det beskrives i [Camilla Skjelsbæk Gramstads artikkel på Energi og Kima](#), opp til å:

- Gjøre bærekraftige produkter og forretningsmodeller til normen i Europa.

- Innføre lovgivning som sikrer at produkter på det europeiske markedet er utformet og produsert slik at de varer lenger, er enkle å reparere, kan oppgraderes, gjenbrukes og til slutt resirkuleres.
- Legge til rette for nye restriksjoner på salg av engangsprodukter.
- Forby destruksjon av overskuddsvarer.
- Utvide holdbarheten på produkter der dette er mulig.
- Gjøre det vanskelig å produsere og selge produkter med planlagt foreldelse.
- Det overordnede målet er at ressurser skal utnyttes på en bedre og mer langsiktig måte.
- Kommisjonen vil at all emballasje skal være egnet for gjenbruk eller resirkulering innen 2030.
- Forretningsmodeller basert på utleie og tjenester slik at forbruksmønstrene dreies i retning av mer ressurseffektiv utnyttelse av produkter.

Ved å gjenbruke materialer i sirkulære verdikjeder, reduseres også behovet for avfallshåndtering. I stedet for å bli til avfall, kan materialene benyttes på nytt.

Planene om en bærekraftig og sirkulær industri henger tett sammen med punktene om grønn energiomstilling og ren energi i den grønne given. Industriproduksjon basert på fornybar energi gir renere produkter enn om kull- eller gasskraft brukes til å produsere for eksempel stål eller aluminium. Samtidig vil resirkulering av slike råvarer ofte være langt mindre energikrevende enn å produsere «nye» materialer.

Mat og biomangfold: Endelig på lag med naturen?

Bevaring og gjenoppretting av biologisk mangfold og omlegging til et bærekraftig matsystem er nødvendig for at EU skal klare klimamålene.

TEKST: OLAV ANDERS ØVREBØ

Tap av biologisk mangfold og klimakrisen henger sammen og forsterker hverandre, slår EU-kommisjonen fast. Denne erkjennelsen begrunner hvorfor kommisjonen plasserer biomangfold og matproduksjon i sentrum av den grønne given.

Strategien for biomangfold i 2030 og matstrategien ”Fra jord til bord” tar sikte på å redusere klimagassutslipp, legge til rette for bærekraftige matsystemer og økosystemer samt fremme en mer bærekraftig økonomi.

De viktigste pådriverne for tap av biologisk mangfold som direkte følger av menneskelige handlinger, er bl.a. endring i arealbruk, klimaendringer, forurensning, overforbruk og overutnyttelse av naturressurser.

Strategien for biomangfold foreslår en helhetlig tilnærming for å beskytte og restaurere naturen ved å gripe tak i de viktigste driverne for tap av biomangfold. Mange av disse driverne er direkte koblet til industrielt landbruk.

Hovedmål med biomangfoldstrategien:

- Reversere nedgangen i pollinatorer.
- Beskytte urskog, myrområder og våtmarksområder.
- Minst 30 prosent av landarealet og 30 prosent av havarealet (henholdsvis 26

prosent og 11 prosent i dag) skal gis rettslig vern innen 2030.

- I de vernede områdene skal en tredjedel være under strengt vern, dvs. at det ikke skal være menneskelig inngripen og minimal forvaltning (for tiden er bare 3 prosent av landområdene og 1 prosent av havområdene i EU under slikt strengt vern), og vil omfatte karbonrike naturtyper som urskog og gammelskog, torvmark, våtmark og grasmark.
- Gi støtte til karbonlagring i landbruk og skogbruk.
- Sørge for at det blir plantet 3 milliarder trær.
- Revisjon av regelverket for bruk av biomasse i energiproduksjon.

STRID OM REFORM AV LANDBRUKSPOLITIKKEN

Matstrategien er EUs verktøy for å oppnå et bærekraftig landbruk og matsystem. Den skal bidra til at EU når klimamål og miljømål om rent vann, ren luft og sunt jordsmonn. Landbruket står i dag for om lag 10 prosent av EUs klimagassutslipp.

Matstrategien må ledsages av reformtiltak i EUs felles landbrukspolitikk. Den har blitt beskyldt for å være en pådriver til reduksjonen i biomangfold gjennom sitt årlige tilskuddssystem på 60 milliarder euro. Støtten belønner primært bønder for arealstørrelse

snarere enn for å gjøre miljøforbedringer og drive bærekraftig.

Medlemslandene i Rådet forhandler med Europaparlamentet om et reformforslag, og en konklusjon er ventet i første halvår 2021. Foreløpig mener mange kritikere at forslaget som ligger på bordet, er for lite ambisiøst og vil bidra lite til utslippskutt og den grønne giv. Også EU-kommisjonen har sagt seg skuffet over ambisjonsnivået.

GLOBAL STANDARD FOR BÆREKRAFT?

Europeisk mat bør bli «den globale standarden for bærekraft», er målet kommisjonen setter seg i matstrategien. Mye må skje før det blir realitet: Over 20 prosent av all mat som produseres i EU, kastes. Over halvparten av alle voksne er overvektige, og de spiser for mye rødt kjøtt, meieriprodukter og egg. Kommisjonen satser på at virkemidler som et nytt system for merking av matprodukters ernæringsinnhold skal dulte forbrukerne i retning av et sunnere kosthold.

I landbrukspolitikken skal nye «økoplaner» finansiere bærekraftige tiltak som presisjonslandbruk og økologisk drift. Kritikken mot reformforslagene går bl.a. på at det blir for mange unntak og for sen igangsetting av økoplanene.

Kommisjonen vil gjennomgå og sørge for at medlemslandenes nasjonale strategiske planer for landbruket har sterke miljø- og klimatiltak, i tråd med målene og gjennomføringen av biomangfoldstrategien.

Noen av hovedmålene med matstrategien:

- Minst 25 prosent av jordbruksarealet skal drives økologisk i 2030 (8 prosent i dag).
- 50 prosent reduksjon i bruk og risiko for kjemiske plantevernmidler, 50 prosent

reduksjon i bruken av høyrisiko sprøytemidler. Ingen kjemiske plantevernmidler skal brukes i sensitive områder som urbane grøntområder.

- 50 prosent reduksjon i tap av næringsstoffer fra gjødsel til miljøet (20 prosent reduksjon i nitrogenforbruket).
- 50 prosent reduksjon i bruken av antibiotika i landbruk og havbruk.
- 10 prosent av landbruksarealene omgjøres til landskap med stort mangfold.
- Strengere dyrevelferdsstandarder.
- Bærekraftig jordforvaltning for langsiktig jordvern.
- Redusere matsvinn per innbygger med 50 prosent.
- Øke motstandsdyktigheten (resiliensen) i matsystemet mot kriser og pandemier.
- Obligatorisk ernæringsmerking av næringsmidler og forbedret forbrukerinformasjon om miljø- og klimaavtrykk.
- Bidra til å dempe klimaendringene og tilpasse seg virkningene. 40 prosent av landbruksbudsjettet blir øremerket klimatiltak.

Kommisjonen vil hvert år stille 20 milliarder euro til rådighet for å sikre biologisk mangfold gjennom forskjellige finansielle instrument på EU-nivå, nasjonalt og privat. I tillegg skal 25 prosent av klimabudsjettet gå til biomangfold og naturbaserte løsninger. Kommisjonen foreslår også at 40 prosent av landbruksbudsjettet skal øremerkes klimatiltak. Mye skal finansieres gjennom forsknings- og innovasjonsbudsjettet.

Nye jobber og rettferdig omstilling

Den grønne given er EUs vekststrategi. Målet er at den skal skape mange nye jobber – noe som forsterkes i pakkene i etterkant av koronakrisen. Samtidig settes det inn store ressurser for å støtte regioner som taper i overgangen til et grønnere samfunn.

TEKST: ANDERS BJARTNES

Just transition – rettferdig omstilling – er en av pilarene i EUs grønne giv. Det vil skapes mange nye jobber på veien mot nullutslipp og en mye mer ressurseffektiv økonomi, men mange jobber vil også bli borte. Noen regioner er mer utsatt enn andre – for eksempel der kullgruver og produksjon av kullkraft fortsatt utgjør en viktig del av økonomien. Arbeidsplasser i fossile verdikjeder vil bli borte.

EU-kommisjonen har utformet en *Just Transition Mechanism* som et viktig verktøy for å kanalisere penger til regioner og sektorer som henger etter – og som vil møte ytterligere problemer i overgangen. Verktøyet består av tre finansieringskilder:

- Just Transition Fund: Et nyopprettet fond på 17,5 milliarder euro som integreres i EUs langtidsbudsjett for 2021-27 og gjenreisingsfondet etter koronakrisen.
- InvestEU: Det etableres en egen Just Transition-ordning under investeringsprogrammet InvestEU.
- Ny låneordning for offentlig sektor: Den europeiske investeringsbanken skal forvalte en ny låneordning rettet mot offentlig sektor. En håper å utløse 25-30 milliarder euro i investeringer over perioden 2021-27.

EU-kommisjonen tror ordningene kan mobilisere minst 150 milliarder euro i offentlige og private investeringer. Detaljene er ventet klare i første halvår 2021.

Alle medlemslandene vil kunne hente penger ut støtteordningene, men det er i landene med mye gammel kullindustri at det vil bli brukt mest penger. Ifølge en foreløpig fordelingsnøkkel vil Polen få 3,5 milliarder av Just Transition-fondet på 17,5 milliarder euro. Tyskland, Romania og Tsjekia er de øvrige landene som vil få de største beløpene. Land med mindre «gammel» og fossil industri å omstille, som Danmark, Sverige og Østerrike, får mindre penger tildelt.

Pengene fra Just Transition-fondet skal understøtte omstillingstiltakene i hvert medlemsland, og kan brukes for eksempel til utdanning for arbeidstakere som mister jobben og støtte til ny næringsvirksomhet.

Da kommisjonen la frem korona-krisepakken med den grønne given som en viktig del av strategien, ble det fremhevet at mange tiltak ville gi nye jobber og økt sysselsetting.

- En massiv renoveringsbølge av bygninger og infrastruktur og en mer sirkulær økonomi som gir jobber lokalt.
- Utbygging av fornybar energi-prosjekter – vind, sol – og kickstart av en hydrogenøkonomi.
- Renere transport og logistikk, som utrusting av en million ladestasjoner for elbiler.

RETTFERDIG OMSTILLING: Under fanen Just transition skal EU gi hjelp til arbeidstakere og regioner som er særlig eksponert mot fossil energi. Her er et bilde fra et kullkraftverk i regionen Nordrhein-Westfalen i Tyskland. (Foto: Arnold Paul/Wikimedia Commons)

Slik skal EUs grønne giv finansieres

PRESTISJEPROSJEKT: Kommissjonspresident Ursula von der Leyen har knyttet mye av sin politiske prestisje til å lykkes med den grønne given. (Foto: EC Audiovisual Service).

Skal ambisjonene i EUs grønne giv nås, trengs det massive investeringer i grønn retning i alle sektorer. Samtidig må man unngå at kapital låses til ikke-bærekraftige aktiviteter.

TEKST: LARS-HENRIK PAARUP MICHELSEN

EU-kommisjonen har anslått et ekstra investeringsbehov på 260 milliarder euro årlig, men dette gjaldt det tidligere klimamålet for 2030. Med det skjerpede målet på minst 55 prosent utslippskutt øker investeringsbehovet til rundt 300 milliarder euro årlig, ifølge tankesmien [Bruegel](#).

Kommisjonens svar på det grønne investeringsbehovet finner man i European Green Deal Investment Plan som ble lagt frem i 2020. Investeringsplanens viktigste mål er

å øke den offentlige finansieringen og legge til rette for flere private investeringer.

MER OFFENTLIG FINANSIERING

Ambisjonen i investeringsplanen er at EU skal mobilisere minst 1000 milliarder euro i grønne investeringer de neste ti årene. Hovedvirkemiddelet er langtidsbudsjettet for 2021–27 og gjenreisingsfondet etter koronakrisen, som ble vedtatt før nyttår 2020. Til sammen utgjør dette 1824 milliarder euro frem til 2027.

EU-landene og institusjonene ble enig om at 30 prosent av langtidsbudsjettet og gjenreisingsfondet skal gå til klimaformål, altså 547 milliarder euro. Medlemslandene skal våren 2021 levere egne planer for hvordan de vil bruke gjenreisingsmidlene, som så skal godkjennes av kommisjonen.

EU har også etablert en «Rettferdig omsillingsmekanisme» under budsjettet og koronapakken, på 17,5 milliarder euro. Dette initiativet er omtalt i en egen artikkel.

Et annet viktig virkemiddel er Den europeiske investeringsbanken (EIB), som skal bli EUs «klimabank». Bankens portefølje skal vris i grønn retning, og fra utgangen av 2020 skal den kun finansiere prosjekter som er i tråd med Paris-avtalen. Banken skal bl.a. ikke lenger låne ut penger til fossil energi eller utvidelse av flyplasser. Innen 2030 skal EIB finansiere prosjekter verdt 1 billion euro innen klima, biologisk mangfold og bærekraft.

LEGG TIL RETTE FOR PRIVATE INVESTERINGER

Minst like viktig som økte investeringer fra medlemslandenes egne budsjetter, er private investeringer for å lukke klimamålets investeringsgap. Kommisjonens investeringsplan inneholder også tiltak som skal gjøre det lettere for privat kapital å finne frem til grønne og bærekraftige prosjekter.

Det viktigste grepet er etableringen av et klassifiseringssystem for bærekraftig økonomisk aktivitet, den såkalte taksonomien. Ifølge klassifiseringssystemet, som er endelig vedtatt i EU, må en aktivitet for å bli kalt bærekraftig bidra vesentlig til ett eller flere av følgende seks konkrete miljømål, og ikke svekke noen av de andre vesentlig:

- Bremse global oppvarming (overholde målene i Paris-avtalen)

- Klimatilpasning
- Bærekraftig bruk og vern av vann- og marine ressurser
- Overgang til en sirkulær økonomi
- Forhindre og kontrollere forurensning
- Vern og gjenoppsettelse av biologisk mangfold og økosystemer

Kommisjonen la høsten 2020 frem detaljerte forslag til tekniske kriterier for hver bransje. Slik defineres hva som faller inn under aktiviteter som enten bidrar til å nå eller svekke de to første målene (bremse global oppvarming og klimatilpasning). Kriteriene er ventet endelig vedtatt i begynnelsen av 2021. Forslag til kriterier knyttet til de fire andre målene skal legges frem innen utgangen av 2021.

På grunn av det nye klassifiseringssystemet blir det nå mulig for finansbransjen å systematisk vurdere om investeringer er i tråd med Paris-avtalen, ifølge en [artikkel](#) av Heidi Finskas og Lars Erik Mangset i KLP.

Innen juni 2021 vil kommisjonen presentere detaljerte krav til selskapers rapportering om hvordan og i hvilken grad virksomheten deres er i tråd med kravene i klassifiseringssystemet. Finansbransjen blir pålagt å rapportere i tråd med systemet fra desember 2021, mens rapporteringskrav til store selskaper (over 500 ansatte) kommer året etter.

Tidlig i 2021 vil EU-kommisjonen legge frem en oppdatert strategi for bærekraftig finans. Målet er bl.a. å integrere klima- og miljøsiko i finanssystemet. Det er ventet at det vil komme forslag om at selskaper i større grad må offentliggjøre egne klima- og miljødata, slik at investorene blir bedre informert. Kommisjonen vil også foreslå å etablere en egen EU-standard for grønne obligasjoner.

Hold deg oppdatert

I nyhetsbrevet #EUklima velger Energi og Klimaredaksjonen ut nyheter og analyser om EUs grønne giv. #EUklima sendes ut en gang i måneden og har ekstraintgaver ved behov. [Gå her](#) om du vil ha #EUklima rett i innboksen, eller send en e-post til energiogklima@energiogklima.no.

#EUklima

Norsk klimastiftelse

NORGES GRØNNE TANKESMIE